

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАРУБІЖНИХ ОСВІТНІХ ПРАКТИК

Ірина Мося, к.пед.н.

Інститут професійної освіти НАПН України
м. Київ, Україна

У складний для України час національно-визвольних змагань, посилений світовою економічною кризою, аналіз передового зарубіжного досвіду реформування різних галузей освіти, зокрема професійної, набуває особливої ваги. Виокремлення позитивних ідей досвіду організації освітнього процесу, компетентісно орієнтованої підготовки фахівців, професійного розвитку педагогічних працівників у передових зарубіжних країнах, їх творче застосування на українському педагогічному полі стає дієвим ресурсом інтеграції України до світового освітнього простору. Зазначені аспекти актуалізує й те, що нині фахова передвища освіта стикається, з одного боку, з необхідністю суттєво підвищити якість професійної підготовки фахівців, конкурентоспроможних на міжнародному ринку праці, з іншого – розвивати потенціал викладачів, здатних «... до підготовки майбутніх фахівців на рівні міжнародних стандартів і світових наукових досягнень» (Ярошенко та ін., 2018, с. 5). Опановані в університетській освіті знання, уміння, інші компетентності викладача з часом втрачають свою актуальність і вимагають постійного оновлення, модернізації, удосконалення протягом його кар'єрного зростання.

Результати аналізу компаративістських досліджень переконують, що теоретико-практичні аспекти професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників були предметом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, особливості професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, форми, методи, зміст підвищення кваліфікації викладачів у різних країнах висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: М. Баєрс, Р. Бойсе, В. Гаманюк, Н. Дівінська, Н. Дяченко, Г. Єльнікова, Ю. Кіщенко, В. Ковальчук, Н. Котельникова, С. Леу, Н. Мукан, В. Олійник, О.Г. Проценко, Л. Пуховська, І. Регейло, Ч. Роджерс, Ю. Скиба, Л. Фрей, О. Чорна, Г. Чорнойван, О. Шацька, О. Ярошенко, О. Яковенко та інші. Натомість проблема підвищення кваліфікації педагогічних працівни-

ків закладів освіти, які здійснюють підготовку фахівців середньої управлінської ланки, вивчена недостатньо.

Метою дослідження є вивчення досвіду організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників у зарубіжних освітніх практиках задля визначення можливостей застосування його позитивних ідей у вітчизняній системі фахової передвищої освіти.

Слід відмітити, що в прогресивних зарубіжних освітніх системах на працювано багато моделей, підходів, проєктів розвитку творчого потенціалу педагогічних працівників закладів, що здійснюють підготовку фахівців середньої ланки (закладів «напіввищої професійної освіти», «вищої освіти за короткою програмою», «вищої освіти короткого циклу» (Берегова, 2017, с. 5). Безперечно, не існує таких освітніх моделей, які можна було б механічно використати в умовах українських реалій. Натомість, використання компаративістики дозволяє краще зрозуміти наявні проблеми вітчизняної професійної освіти, визначити позитивні ідеї досвіду зарубіжних систем та імплементувати їх у практику фахової передвищої освіти.

У США заклади вищої освіти пропонують розмаїття програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очною, дистанційною чи змішаною формами навчання (Ковальчук, 2015). Особливостями цих програм є те, що вони орієнтовані не на опанування змісту освіти (знання, уміння, навички), а на підготовленість слухачів, на ті результати (outcome based), які вони мають демонструвати на завершення навчання. Це детерміновано тим, що змінилися цілі підготовки фахівців (зміст освітніх стандартів), а відтак, змінюються і вимоги до педагогічних працівників. З іншого боку – викладачі теж зацікавлені у підвищенні своєї кваліфікації: отримані за результатами опанування освітніх програм сертифікати (незалежно від форми навчання) надають можливість отримати більшу заробітну плату. Крім того, постійний професійний розвиток викладача необхідний і для підтвердження ліцензії викладацької діяльності (зазвичай, така сертифікація здійснюється раз на п'ять років).

Натомість основною формою невинного фахового зростання викладачі визнають самоосвіту, самовдосконалення поряд з ознайомленням із досвідом колег. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Франції здійснюють установи післядипломної освіти, регіональні центри освіти і університетські інститути (Лашихіна, 2009). Пріоритетними завданнями французької системи підвищення кваліфікації є поглиблення (відновлення)

професійних знань та опанування здібностями розв'язання реальних педагогічних проблем. Зазвичай на курсах підвищення кваліфікації слухачі поглиблюють навички викладання (опановують курси педагогіки, психології, методики), оволодівають знаннями загальноосвітніх, спеціально-предметних, теоретичних дисциплін у поєднанні із застосуванням набутих знань в реальній практиці. Основною особливістю системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників у Франції є особистісно-орієнтований підхід до розвитку педагогічної компетентності кожного викладача. Лише при одночасній перепідготовці викладачів одного фаху слухачам пропонуються певні групові форми навчання (перегляд відеофільмів, рольові ігри, презентації проєктів, «міні-курси», інформаційні технології, дискусії, практикуми тощо). Зазвичай підвищення кваліфікації викладачів здійснюється без відриву від виконання службових обов'язків. Особливим є те, що за період активної трудової діяльності (до моменту виходу на пенсію) педагогічний працівник має підвищувати свою кваліфікацію (за кошти державного бюджету чи підприємства) не менше одного року.

Принцип децентралізації управління освітою у Великій Британії має певний вплив на організацію післядипломної освіти: підвищенням кваліфікації педагогічних працівників займаються як на національному, так і на місцевому та регіональному рівнях. При цьому поєднуються дві моделі: курсова модель (course model) і підвищення кваліфікації у закладі освіти (School based inservice education). На курсах підвищення кваліфікації більше 60 % часу займають дискусії та практикуми. У груповому навчанні широко застосовують активні методи навчання, рольові ігри, перегляд відео-фрагментів та їх обговорення, тренінги, виконання практичних вправ. Для індивідуального професійного розвитку викладачів у межах коледжу характерні такі форми, як: участь у методичних семінарах, конференціях, дискусіях, круглих столах, вебінарах, дослідницька робота під керівництвом наставника тощо. Почасті викладачі у складі творчих груп розробляють експериментальні навчальні плани, програми, інші дидактичні матеріали. В цілому вся система підвищення кваліфікації педагогічних працівників спрямована на неперервний професійний саморозвиток викладача, формування його індивідуального стилю викладання, власної стратегії зростання педагогічної майстерності.

У Німеччині підвищення кваліфікації викладачів здійснюється за двома основними напрямками: власне підвищення кваліфікації і додаткова

підготовка. Дослідники-компаративісти переконують, що підвищення своєї кваліфікації – особиста справа кожного педагога. Розвинути свої професійні знання викладачі можуть на підготовчих курсах, організованими земельними міністерствами культури та освіти (у Німеччині 16 земель – суб'єктів федерації), або в університетах. У цілому підвищення кваліфікації педагогічних працівників може здійснюватися на між земельному (федеративному), земельному, місцевому та індивідуальному рівнях. Отримання додаткової спеціальності педагогічним працівником підтверджується складанням іспиту, і в разі позитивної оцінки він отримує право викладання дисципліни в певних типах закладів освіти. Така нинішня політика підвищення кваліфікації активізує педагогічних працівників Німеччини у їх прагненні кар'єрного зростання, поліпшення матеріального добробуту тощо (Ковальчук, 2015).

Поряд з цим, вивчення особливостей, характерних рис, технологій, змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників таких країн, як: Японія, Китай, Південна Корея, Швеція, Нідерланди, Польща та ін. (Берегова, 2017; Ковальчук, 2015; Котельнікова, 2012) дозволяє зробити такі висновки: задля продуктивно-дієвого підвищення кваліфікації педагогічних працівників коледжів у передових країнах світу використовують можливості формальної, неформальної та інформальної освіти; професійний розвиток педагогічних працівників поєднується з їх саморозвитком, надаючи професійно-педагогічному зростанню викладача неперервного характеру; у змісті професійного розвитку педагогічних працівників, поряд із поглибленням спеціальних, предметних компетентностей, починає домінувати формування гнучких, «м'яких навичок» (soft skills), як професійно, так і особистісно значущих; у більшості країн факт отримання викладачем сертифікату підвищення професійної кваліфікації є запорукою його кар'єрного зростання; варто науково обґрунтувати та розробити діагностичну модель професійного розвитку (Берегова, 2017) педагогічного працівника фахового коледжу як дорожню карту його професійно-педагогічного зростання. Саме розробленню діагностичної моделі професійного розвитку педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти і будуть присвячені наші подальші наукові розвідки.

Ключові слова: досвід, педагогічні працівники, кваліфікація, саморозвиток, кар'єрне зростання.

Література

- Берегова, О. А. (2017). Міжнародний досвід професійного розвитку педагогічних працівників. Молодий вчений, 10, 397–401.
- Ковальчук, В. (2015). Професійний розвиток вчителів: міжнародний досвід. Вилучено травень 17, 2023 з <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/485-profesijnij-rozvitok-uchiteliv-zarubizhnij-dosvid/>
- Котельнікова, Н. М. (2012). Система післядипломної освіти вчителів у Китаї. PhD dissertation. Луганськ.
- Лашчихіна, В. П. (2009). Розвиток системи підготовки педагогічних кадрів у Франції (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). PhD автореферат. Київ.
- Ярошенко, О. (Ред.), Дівінська, Н., Дяченко, Н., Жабенко, О., Регейло, І., Скиба, Ю., Чорнойван, Г. (2018). Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: препринт (аналітичні матеріали у 2-х частинах) (Ч. 2.). Інститут вищої освіти НАПН України.

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПІВДЕННІЙ КОРЕЇ

Олександра Назаренко, аспірантка

Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

У сучасних умовах, коли відбуваються значні зміни в економіці, політиці, культурі та соціальній сфері, відношення людей до освіти та її значення, а також цілі, які ставлять перед нею сучасні покоління, зазнають змін. Розвиток вищої освіти на сучасному етапі обумовлений стратегічними пріоритетами та ціннісними орієнтирами, які встановлюють Уряди багатьох високорозвинутих країн.

Розглядаючи вищу освіту в глобальному контексті, не можна не помітити появу нових підходів до розвитку вищої освіти серед Далекосхідних країн, зокрема Південної Кореї. До основних питань можна віднести посилення освітньої автономії та розробку нових організаційних моделей функціонування закладів вищої освіти; пріоритет професійного навчання та розвиток професійних навичок у взаємодії з потребами глобальної економіки та ринку праці, а також міжнародне та соціальне партнерство у сфері вищої освіти.